

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3103/2023. (III. 14.) AB HATÁROZATA

bírói kezdeményezés elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránti gyorsított perről szóló 2020. évi LXX. törvény 11. § (5) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezést elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A Fővárosi Törvényszék (a továbbiakban: indítványozó) az előtte folyamatban lévő peres eljárásokat a 28.P.20.420/2022/6. és a 28.P.21.292/2022/2. számú végzésével felfüggesztette, és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése alapján indítványozta, hogy az Alkotmánybíróság a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránti gyorsított perről szóló 2020. évi LXX. törvény (a továbbiakban: Gyptv.) 11. § (5) bekezdése alaptörvény-ellenességét állapítsa meg és a támadott rendelkezést – a folyamatban lévő ügyekben való alkalmazásának tilalmát elrendelve – semmisítse meg.
- [2] 1.1. Az indítványozó előadta, hogy az előtte folyó eljárásokban a felperes bűncselekménnyel okozott kár megtérítése iránt gyorsított pert indított, és mivel a perben okirati bizonyításon kívül egyéb bizonyítást nem kellett lefolytatni, ezért az indítványozónak tárgyalás tartása nélkül kellene döntést hoznia. A Gyptv. 11. § (1) bekezdése szerint ugyanis a bíróság a pert tárgyaláson kívül bírálja el, ha az okirati bizonyításon kívül egyéb bizonyítást nem kell lefolytatni. Az (5) bekezdés pedig azt rögzíti, hogy amennyiben a bíróság az (1) bekezdésben foglaltak szerint jár el, az ítéletet is tárgyaláson kívül hozza meg. Az indítványozó szerint a Gyptv. 11. § (5) bekezdése sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésén alapuló nyilvános tárgyaláshoz való jogot, mivel kifejezetten megtiltja, hogy a bíróság nyilvános tárgyaláson döntsön a felek jogairól és kötelezettségeiről. Mint azt az indítványozó állítja, sem magából a jogszabályból, sem a hozzá fűzött jogalkotói indokolásból nem állapítható meg a rendelkezés célja, azonban feltételezhető, hogy az eljárás gyorsasága, hatékonysága érdekében írhatta elő a jogalkotó a tárgyalás mellőzését. Álláspontja szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése azonos szintűnek tételezi a nyilvános tárgyalás és az észszerű határidő követelményét, így a tisztességes eljárás egyik részeleme sem érvényesülhet a másik rovására. Az indítványozó arra is hivatkozott, hogy a polgári eljárásokban van ugyan lehetőség a tárgyalás mellőzésére, azonban a feleknek lehetőségük van kérni a tárgyalás tartását, a jogalkotó azonban a Gyptv. megalkotásakor ezt a lehetőséget nem biztosította a felek számára.
- [3] Az indítványozó előadta, hogy mind a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, mind az Európai Emberi Jogi Egyezmény főszabálynak tekinti a tárgyalás nyilvánosságát. Hivatkozott továbbá az Alkotmánybíróság gyakorlatára is, amely szerint: „Az Alkotmány a nyilvánosság garanciális oldalára helyezi a hangsúlyt, amikor az alapvető jogok között rögzíti mindenki jogát ahhoz, hogy az ellene emelt vádat a bíróság igazságos

és nyilvános tárgyaláson bírálja el [57. § (1) bek.] [58/1995. (IX. 15.) AB határozat, ABH 1995, 289, 292.] Ezt erősítette meg a 873/B/2008. AB határozat, amely megállapította, hogy a „bíróági döntés nyilvános kihirdetése biztosítja a társadalom részéről az igazságszolgáltatás működésének ellenőrzését” [ABH 2011, 1826, 1829.]. A 20/2005. (V. 26.) AB határozat pedig rámutatott, hogy a „nyilvánosság minden ügyben, minden fokon és minden féle eljárási rendben a tisztességes eljárás olyan kiemelt követelménye, amely megvédi az eljárás résztvevőit a titkos eljárásoktól és ítéletektől, ugyanakkor növeli a bíróságokba vetett bizalmat is” [ABH 2005, 202, 212.].

- [4] Az ügy előzménye, hogy az indítványozó bíró azonos tárgyban már előterjesztett egy indítványt, amelyet az Alkotmánybíróság végzéssel visszautasított [3223/2022. (V. 11.) AB végzés, a továbbiakban: Abv.], arra tekintettel, hogy az indítványozó bíró csak állította, de nem indokolta az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének a sérelmét. Az Abv. indokolása megjegyezte, hogy az indítványozó állításával szemben a Gyptv. 11. § (1) bekezdése nem írja elő kötelezően a tárgyalás mellőzését, csak abban az esetben teszi azt lehetővé, ha az ügy eldöntéséhez okirati bizonyításon kívül más bizonyítási eszköz igénybevétele nem szükséges. Ennek a kérdésnek az eldöntése azonban a bírói diszkréció körébe esik, azaz a bizonyítási eljárás – és ezen belül a bizonyítási eszközök – meghatározása az eljáró bíró döntésétől függ. Jelen ügyben az indítványozó – reagálva az Abv. megállapításaira – kifejtette, hogy egyrészt az eljárási törvények sajátossága, hogy kógens és nem diszpozitív szabályokat tartalmaznak, másrészt a bírói diszkrécióra nem ad lehetőséget sem a Gyptv., sem annak háttérjogszabálya, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.). Ugyanis a Pp. 278. § (1) bekezdése szerint a bíróság csak a felek bizonyítási indítványainak keretei között állapíthatja meg szabadon a bizonyítás felvételének módját, eszközeit, az egyes bizonyítási cselekmények körét és sorrendjét. Az indítványozó előadta, hogy az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján levonható következtetés szerint a tárgyalás nyilvánossága az eljárásban résztvevő személyek alapvető joga, amely csak kivételes esetben korlátozható.
- [5] Az indítványozó elsősorban azért tartja alaptörvény-ellenesnek a Gyptv. 11. § (5) bekezdését, mert az lehetővé teszi, hogy a nyilvánosság kizárásával, tárgyalás tartása nélkül döntsön a bíróság a gyorsított perekben. Lényegében azt sérelmezi az indítványozó, hogy a támadott törvényi rendelkezés elvonja az igazságszolgáltatás feletti társadalmi kontroll lehetőségét, amely egyúttal gyengíti a bíróságokban vetett bizalmat is. Hivatkozott az Alkotmánybíróság 58/1995. (IX. 15.) AB határozatára, amely szerint a tárgyalás nyilvánossága és a bíróági döntés nyilvános kihirdetése biztosítja a társadalom részéről az igazságszolgáltatás működésének ellenőrzését [ABH 1995, 289, 292.]. A 20/2005. (V. 26.) AB határozat pedig rögzítette, hogy a nyilvánosság minden ügyben, minden fokon és mindenféle eljárási rendben olyan kiemelt követelmény, amely „megvédi az eljárás résztvevőit a titkos eljárásoktól és ítéletektől, ugyanakkor növeli a bíróságokba vetett bizalmat is” (ABH 2005, 202, 212.).
- [6] 1.2. Az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezéseket az Abtv. 58. § (2) bekezdése alapján – tekintettel arra, hogy tárgyak egymással összefügg – együttes vizsgálat és elbírálás végett egyesítette, és a jelen határozatban bírálta el.
- [7] 2. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta, hogy a bírói kezdeményezés megfelel-e a törvényben előírt feltételeknek. Az Abtv. 25. §-ának (1) bekezdése szerint, ha a bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította – a bíróági eljárás felfüggesztése mellett – az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál kezdeményezi a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását.
- [8] Az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontja értelmében az indítványnak indokolást kell tartalmaznia arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével. Az Abtv. 52. § (1) és (1b) bekezdése szerint a kérelem – többek között – akkor határozott, ha egyértelműen megjelöli az indokolást arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabály, jogszabályi rendelkezés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével, vagyis nem elegendő az Alaptörvény egyes rendelkezéseire hivatkozni, az indítványban meg kell indokolni, hogy az Alaptörvény egyes felhívott rendelkezéseit a megsemmisíteni kért jogszabály miért és mennyiben sérti [3201/2013. (X. 31.) AB határozat, Indokolás [35]].
- [9] Az indítványozó a nyilvános tárgyaláshoz való alapjog sérelmét az Alkotmánybíróság tárgybani határozatainak idézésével, az azokban foglalt megállapítások jelen ügyre vonatkoztatásával indokolta, ezért az Alkotmánybíróság az egyesített indítványokat érdemben bírálta el.

[10] 3. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 57. § (2) bekezdése alapján kikérte az igazságügyi miniszter véleményét az indítványban foglaltakkal kapcsolatban. A miniszter álláspontja szerint a Gyptv. 11. §-a jelenleg is teljeskörűen biztosítja a tisztességes eljáráshoz való jogot. Ennek alapja, hogy az érintett ügyet megelőzte egy büntetőeljárás, ahol az érintett magatartás elbírálásra került, valamint a felek a tárgyaláson kívül is minden, általuk szükségesnek tartott nyilatkozatot megtehetnek írásban, ezáltal is garantálva a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülését. Ezen esetben csupán a bizonyítás módjához igazodnak a tisztességes eljáráshoz való jogot kitöltő jogszabályok, azonban azok mindvégig biztosítva vannak. A fentiekre tekintettel az igazságügyi miniszter véleménye szerint a Gyptv. 11. § (5) bekezdése megfelel az alkotmányos követelményeknek, így az nem ütközik az Alaptörvény rendelkezéseibe.

II.

[11] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezése:

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

[12] 2. A Gyptv. érintett rendelkezései:

„11. § (1) A bíróság a pert tárgyaláson kívül bírálja el, ha az okirati bizonyításon kívül egyéb bizonyítást nem kell lefolytatni.

[...]

(5) Ha a bíróság az (1) bekezdésben foglaltak szerint jár el, az ítéletet is tárgyaláson kívül hozza meg.”

III.

[13] Az indítvány nem megalapozott.

[14] 1. Az indítványozó álláspontja szerint sérti a peres felek nyilvános tárgyaláshoz való jogát a Gyptv. 11. § (5) bekezdése, amely szerint amennyiben a bíróság a pert tárgyaláson kívül bírálja el, úgy az ítéletet is tárgyaláson kívül kell meghozni.

[15] Az Alkotmánybíróság elsőként áttekintette a gyorsított perre vonatkozó – tágabb – jogszabályi környezetet.

[16] 1.1. A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 55. §-a szerint a magánfél (a sértett vagy jogutódja) polgári jogi igényt (kártérítés, dolog kiadása, pénz fizetése, sérelemdíj) érvényesíthet, ha az a vád tárgyává tett cselekmény közvetlen következtében keletkezett. A büntetőbíróság érdemben bírálja el a polgári jogi igényt [helyt ad neki vagy elutasítja, Be. 571. § (1) bekezdés], illetve annak érvényesítését egyéb törvényes útra utasítja. Ez utóbbi esetben főszabály szerint a magánfél önrendelkezési joga érvényesül, ő határozza meg az igényérvényesítés módját és fórumát, szűk körben [Be. 560. § (3) bekezdés] azonban a büntetőbíróság a polgári jogi igényt megküldi a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező polgári bíróságnak. Erre sor kerülhet a büntetőeljárás során (ha a polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasításának oka az eljárás közben felmerül), illetve – taxatív módon meghatározott feltételek teljesülése esetén [Be. 560. § (3b) bekezdés a)–d) pontjai] – az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követően. Az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követően a büntetőbíróság annak a polgári bíróságnak küldi meg a polgári jogi igényt, amely a Gyptv. szerint annak elbírálására hatáskörrel és illetékességgel rendelkezik. A fentiekből is kiderül, hogy a polgári jogi igény polgári bíróság előtti érvényesítésére egyrészt sor kerülhet a magánfél és a büntetőbíróság kezdeményezése alapján, másrészt a polgári per folyhat a Pp. (lásd a Kúria Pkk.VI.24.859/2021. számú ítélete, Kúriai Döntések – Bírósági Határozatok, 2022. évi 4. szám 545. oldal, 105. számú ügy) vagy a Gyptv. szabályai szerint is.

[17] 1.2. A Gyptv. nem határozza meg, hogy ki a gyorsított per felperese, de a törvény végső előterjesztői indokolása (a továbbiakban: előterjesztői indokolás) szerint a sértett fordulhat keresetével a polgári bírósághoz. Gyorsított perben az a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránti igény érvényesíthető,

amely esetében a bíróság jogerősen megállapította a bűncselekmény elkövetését, és nem került sor polgári jogi igény megítélésére, továbbá polgári per megindítására [Gyptv. 2. § (1) bekezdés]. A gyorsított perben a Pp. rendelkezéseit a Gyptv.-ben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. A gyorsított per a törvényszék hatáskörébe tartozik, és e bíróság előtt folyó perben a jogi képviselő nem kötelező, a fellebbezést és a felülvizsgálati kérelmet elbíráló ítélőtábla, illetve Kúria előtt viszont kötelező a jogi képviselő [Gyptv. 5. § (1)–(2) bekezdés]. A gyorsított per – szemben a Pp. főszabályával – nem különül el perfelvételi és érdemi tárgyalási szakra [Gyptv. 6. § (3) bekezdés]. A gyorsított perben a bíróság soron kívül jár el [Gyptv. 6. § (1) bekezdés] és a per lefolytatására is szűk határidőket állapít meg a jogalkotó, így a keresetlevél átvételétől számított 30 nap áll rendelkezésre az írásbeli ellenkérelem előterjesztésére, amelyre – annak előterjesztését követő – 8 napon belül nyilatkozhat a felperes, amelyre szintén 8 napon belül reagálhat az alperes. Ezen határidőkön belül csatolhatják be a felek az okirati bizonyítékokat, terjeszthetik elő bizonyítási indítványukat (Gyptv. 8. §). De a jogorvoslati határidők is szűkre szabottak, a másodfokú bíróság az elsőfokú ítélet elleni fellebbezést tárgyaláson kívül, 45 napon belül, a végzések elleni fellebbezést 30 napon belül bírálja el [Gyptv. 12. § (1) bekezdés]. Ugyancsak az eljárás gyorsítását szolgálják a Gyptv. azon rendelkezései, amelyek a gyorsított perben kizárják a beavatkozást, viszontkeresetet, beszámítást és a per összekapcsolását más perrel. Az előterjesztői indokolásból kiolvasható jogalkotói szándék szerint pedig a gyorsított perben a tárgyalást elsősorban online (elektronikus kép és hang továbbítására alkalmas eszköz, illetve internetes hálózat igénybevétele) kell megtartani – az indoklás szerint részben ezért került a törvényszékek hatáskörébe a gyorsított per, tekintettel arra, hogy az elektronikus tárgyalás megtartásának feltételei ott biztosítottak – ezért a törvény nagy hangsúlyt fektet ennek megalapozására [Gyptv. 7. § (2) bekezdés, 9. § (1)–(2) bekezdés]. Az indítványozó által sérelmesnek talált törvényi rendelkezések pedig lehetővé teszik, hogy az első fokon eljáró törvényszék tárgyalás tartása nélkül bírálja el a polgári jogi igény megállapítására irányuló keresetet, és az ítéletet is tárgyaláson kívül hozza meg, ha okirati bizonyításon kívül egyéb bizonyítást nem kel lefolytatni.

- [18] 2. A Gyptv. szabályainak ismertetését követően az Alkotmánybíróság áttekintette a tárgyalás nyilvánosságával mint a tisztességes eljáráshoz való jog részelemével kapcsolatos gyakorlatát.
- [19] Az Alkotmánybíróság legutóbb a 19/2021. (V. 27.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh.) foglalkozott átfogó jelleggel a tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal. Az Abh. megerősítette, hogy ma is irányadó a tisztességes eljáráshoz való jog lényegét elvi jelentőséggel összefoglaló 6/1998. (III. 1.) AB határozat, amely szerint: „A tisztességes eljárás (*fair trial*) az Alkotmánybíróság döntésében kimunkált alkotmányos mérce szerint »olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes.« [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 95]” (Abh., Indokolás [60])
- [20] 2.1. A tisztességes (bírói) eljáráshoz való jog az Alkotmánybíróság szerint olyan abszolút jog, amely maga is mérlegelés eredménye, így vele szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél. Ugyanakkor – a következetes alkotmánybírói gyakorlat értelmében – a XXVIII. cikk (1) bekezdésének értelmezésével nevesíthetőek a tisztességes eljáráshoz való jog tartalmát kitöltő egyes részjogosítványok. A tisztességes eljáráshoz való jog abszolút jellege ugyanakkor nem jelenti azt, hogy az egyes részjogosítványok ne lennének korlátozhatóak. A részjogosítványok korlátozására azonban csak az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében megjelenő ún. szükségesség-arányosság teszt alkalmazásával kerülhet sor (Abh., Indokolás [61]–[62]).
- [21] 2.1.1. A részjogosítványok közé tartozik a nyilvános tárgyaláshoz való jog is [22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [49]]. A fentiek alapján a tárgyalás tartásának mellőzése *ab ovo* nem okoz alaptörvény-ellenességet. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a következetes alkotmánybírói gyakorlat szerint a tárgyalás tartásának mellőzése csak bizonyos feltételek teljesülése esetén nem sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot. A gyakorlat alapján két ilyen feltételt azonosítható: *a)* ha a tárgyalás tartásának mellőzésére jogorvoslati eljárásban (különösen rendkívüli jogorvoslati eljárásban) kerül sor [3115/2013. (VI. 4.) AB határozat, Indokolás [43]; 3064/2016. (VI. 11.) AB határozat, Indokolás [14]; 3004/2022. (I. 13.) AB határozat, Indokolás [35]], *b)* ha a tárgyalás mellőzésre az alapeljárást követő különleges eljárásban kerül sor [5/1999. (III. 31.) AB határozat, ABH 1999, 75, 79–80.].

- [22] Az Alkotmánybíróság a 3115/2013. (VI. 4.) AB határozatban megállapította, hogy „az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből nem következik, hogy a bíróságok az adott ügyre vonatkozó valamennyi rendes és rendkívüli jogorvoslati eljárásban a fél jogait és kötelezettségeit kizárólag tárgyaláson bírálhatják el. A tárgyalási elv, a szóbeliség és a közvetlenség a polgári peres eljárás alapelvei közé tartozik. Nem jelenti azonban ezeknek az alaptörvényi szabállyá emelt alapelveknek a sérelmét, ha a törvény egyes – különösen a rendkívüli – jogorvoslati eljárásokban a bíróság számára lehetővé teszi az indítvány tárgyaláson kívüli elbírálását is.” (Indokolás [43])
- [23] A 3064/2016. (VI. 11.) AB határozat alapjául szolgáló ügy egy rendkívüli jogorvoslati eljárás (felülvizsgálat) volt, mellyel kapcsolatban az Alkotmánybíróság megerősítette a 3115/2013. (VI. 4.) AB határozatban kifejtett álláspontját, miszerint nem okoz alapjogi sérelmet, ha törvény egyes – különösen a rendkívüli – jogorvoslati eljárásokban a bíróság számára lehetővé teszi az indítvány tárgyaláson kívüli elbírálását is. Erre tekintettel került kimondásra, hogy „önmagában a tárgyalás tartásának mellőzése – más eljárási vagy anyagi jogi alaptörvényellenesség hiányában – nem jelent alkotmányjogilag releváns procedurális alapjogi sérelmet. Ilyen alapjogi sérelem fő szabályként az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése egészének figyelembevételére alapján állapítható meg, nem pedig pusztán e komplex alaptörvényben biztosított jog egyes részjogosítványainak a jog egészéből kiszakított értelmezésével.” {3064/2016. (VI. 11.) AB határozat, Indokolás [14]}
- [24] Legutóbb az alábbiak szerint foglalta össze a nyilvános tárgyaláshoz való joggal kapcsolatos gyakorlatát az Alkotmánybíróság: „[A] fellebbviteli bíróság előtt a nyilvános tárgyalás tartásának és a személyes megjelenés jogának a biztosítása nem feltétlen, hanem az eljárás különös jellemzői, a fellebbviteli fórum felülbírálati jogköre, az ügyben eldöntendő kérdés természete és a felek érdekei alapján kell erről dönteni {3251/2019. (X. 30.) AB határozat, Indokolás [58]}. Az Alaptörvényből ugyancsak nem következik, hogy a bíróságok az adott ügyre vonatkozó valamennyi rendes és rendkívüli jogorvoslati eljárásban a fél jogait és kötelezettségeit kizárólag tárgyaláson bírálhatják el {3115/2013. (VI. 4.) AB határozat, Indokolás [43]}. Az Alkotmánybíróság azt is megállapította már korábban, hogy önmagában a tárgyalás tartásának mellőzése nem jelent alkotmányjogilag releváns procedurális alapjogi sérelmet {3064/2016. (IV. 11.) AB határozat, Indokolás [14]–[15]}.” {3004/2022. (I. 13.) AB határozat, Indokolás [35]}
- [25] Az 5/1999. (III. 31.) AB határozatban azzal a kérdéssel foglalkozott az Alkotmánybíróság, hogy a jogerősen lezárult büntetőeljárást követő különleges eljárásban (felfüggesztett szabadságvesztés utólagos elrendelése) a tárgyalás tartásának mellőzése sérti-e a tisztességes eljáráshoz való jogot. A határozat megállapította, hogy a büntetőeljárásról szóló törvényben szereplő különleges eljárások is a büntetőeljárás részét képezik, így rájuk – külön rendelkezés hiányában – irányadóak a büntetőeljárás garanciális alapelvei és megfelelő részletszabályai. Ennek megfelelően nem volt törvényi akadálya tárgyalás tartásának (ha a hibás jogerős bírósági döntés korrekciójának alapjául szolgáló tények feltárására és bizonyítására volt szükség) és az eljárásban biztosított volt a jogorvoslati jog is (a bíróság határozata ellen a terhelt és a védő fellebbezhetett). Ugyan az Alkotmánybíróság legutóbbi gyakorlata nem hivatkozott a fenti alkotmánybírósági határozat ezen megállapítására, azonban a megállapított elvi tétel érvényességét ez nem érinti.
- [26] 2.1.2. A nyilvános tárgyalás elvének a tárgyalás tartása melletti másik eleme a nyilvánosság. Az indítványozó által is idézet 20/2005. (V. 26.) AB határozat megállapította, hogy: „A nyilvánosság minden ügyben, minden fokon és mindenféle eljárási rendben olyan kiemelt követelmény, amely »megvédi az eljárás résztvevőit a titkos eljárásoktól és ítéletektől, ugyanakkor növeli a bíróságokba vetett bizalmat is«” [ABH 2005, 202, 212.].
- [27] A tárgyalás nyilvánossága az igazságszolgáltatás egyik kiemelt alapelve. A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 12. § (1) bekezdése ezért kimondja, hogy „[a] bíróság tárgyalása – ha törvény kivételt nem tesz – nyilvános”. Ennek megfelelően a Pp. is rögzíti a tárgyalásra vonatkozó általános rendelkezések között, hogy „[a] bíróság – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a felek közötti jogvitát nyilvános tárgyaláson bírálja el és a tárgyaláson hozott ítéletét nyilvánosan hirdeti ki” [Pp. 231. § (1) bekezdés].
- [28] Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a bírósági eljárások nyilvánossága az alkotmányos alapelvek közé tartozik, és elsősorban a tárgyalás nyilvánosságának és a bírósági döntés nyilvános kihirdetésének a követelményét foglalja magában [58/1995. (IX. 15.) AB határozat, ABH 1995, 289, 292.]. A bírósági eljárás nyilvánosságának a biztosítása továbbá az is, hogy a perben meghozott jogerős bírói döntések – egyes kivételek mellett – bárki által megismerhetőek [Pp. 119. § (7)–(8) bekezdés, Bszi. 163–166. §]. Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság rámutatott arra, hogy „a bírósági határozatok megismerhetősége a jogállamiság elvéből következően is fontos

követelmény, hiszen a jogot a bíróságok a saját értelmezésük szerint állapítják meg: jogvitát eldöntő tevékenységük során a jogot alkalmazva azt értelmezik, sőt tovább is fejlesztik. A konkrét ügyeket eldöntő határozatokban kifejtett jogi okfejtés, jogértelmezés hozzáférhetősége révén a bíróságokon kívüli jogalkalmazók és jogkövetők számára is láthatóvá válik egy jogi norma tartalma, mindez egyúttal a joggyakorlat egységesebbé válása felé is hat” {3056/2015. (III. 31.) AB határozat, Indokolás [15]}. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor kiemelte: „A bírósági határozatok – amelyeket bár közhatalmi szervek hoznak, és amelyek a közhatalmi szervek által kezelt adatokat tartalmazzák – alapvetően a természetes és más személyek jogait és kötelezettségeit, egymással való viszonyukat rendezik; mind a magánjog területén, mind a büntetőjogi, vagy közigazgatási kérdésekben. A bírósági eljárásban a természetes személyekre, mint felekre vonatkozó adatok személyes adatok, ideértve azt az esetet is, amikor valamely szervezet hozható kapcsolatba természetes személlyel” {3056/2015. (III. 31.) AB határozat, Indokolás [16]}.

- [29] 3. A továbbiakban az Alkotmánybíróság azt vizsgálta, hogy a Gyptv. támadott rendelkezése –, amely szerint, ha a bíróság a pert tárgyaláson kívül bírálja el, az ítéletet is tárgyaláson kívül hozza meg – sérti-e a tisztességes eljáráshoz, illetve az annak részelemét jelentő, nyilvános tárgyaláshoz való jogot. Tekintettel arra, hogy a gyorsított per nem tekinthető sem jogorvoslatnak, sem pedig a büntetőeljárás belüli különleges eljárásnak, az ún. szükségesség-arányosság teszt alkalmazásával állapítható meg, hogy a Gyptv. alaptörvény-ellenes módon korlátozza-e a nyilvános tárgyaláshoz való jogot.
- [30] Az Alkotmánybíróságnak tehát meg kellett vizsgálnia, hogy az indítványban támadott jogszabályi rendelkezés megvalósítja-e a nyilvános tárgyaláshoz való jog korlátozását, és ha igen, a korlátozásra más alapvető jog érvényesülése vagy alkotmányos érték védelme érdekében, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartása mellett a feltétlenül szükséges és az elérni kívánt céllal arányos mértékben került-e sor.
- [31] 3.1. A Gyptv. 11. § (5) bekezdése egyértelműen rögzíti, hogy abban az esetben, ha a perben elegendő az okirati bizonyítás, akkor a bíróság tárgyalás tartása nélkül járhat el és ekkor az ítéletet is tárgyaláson kívül hozza meg. A tárgyaláson kívüli elbírálás lehetősége egyértelműen érinti a nyilvános tárgyaláshoz való jogot, azaz megállapítható az összefüggés a Gyptv. 11. § (5) bekezdése és az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése között.
- [32] 3.2. Az általános alapjog-korlátozási teszt második lépcsője a jogalkotói legitim cél vizsgálata. Az Alkotmánybíróság így a következőkben megvizsgálta, hogy az alapjogi korlátozásra más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében került-e sor.
- [33] A törvény címe eleve utal arra a jogalkotói szándékra, hogy egy olyan gyorsított eljárást hozzon létre, amelyben a sértett a kár- és sérelemdíj iránti igényét az általános szabályok által meghatározott időkeretnél szűkebb határidőkkel (értsd: gyorsabban) bírálja el a bíróság. A törvény előterjesztői indokolása úgy fogalmaz, hogy a jogalkotó eljárásjogi könnyítéseket kívánt biztosítani a felperes sértett számára. Ennek csak egyik eleme az eljárás gyorsítása, de ide sorolható még példának okáért a kizárólagos illetékesség, a hatáskör telepítése a törvényszékre (biztosítandó a perek koncentrációját), a költségfeljegyzési jog, az írásbeliség hangsúlyos szerepe, az, hogy nem különül el a perfelvételi és az érdemi tárgyalási szak, a tárgyalás mellőzésének lehetősége. Az igazságügyi miniszter szerint a jogalkotó céljai közé tartozott a sértett kímélete is, azaz a másodlagos viktimizáció elkerülése, illetve csökkentése azáltal, hogy az alperes terhelten ne kelljen találkoznia a tárgyaláson. Az Alkotmánybíróság legitim jogalkotói célnak tekintette mind az észszerű eljárási határidő, mind a személyes biztonság biztosítását.
- [34] 3.3. Az általános alapjog-korlátozási teszt szükségességi eleme körében értékeli az Alkotmánybíróság azt, hogy a legitim jogalkotói cél „más módon nem érhető el, tehát a korlátozás feltétlenül (vagyis elkerülhetetlenül) szükséges” {3306/2020. (VII. 24.) AB határozat, Indokolás [39]}.
- [35] 3.3.1. Elsőként azt vizsgálta az Alkotmánybíróság, hogy az eljárás gyorsításának elengedhetetlen feltétele-e a tárgyalás tartásának mellőzése, amely csak egyik eleme az eljárás lerövidítését célzó szabályozásnak. Az előző pontban már megállapításra került, hogy a jogalkotó több olyan szabályt is beépített a Gyptv.-be, amelyek az eljárás gyorsítását szolgálják. Ezek közé sorolható többek között a soronkívüliség; a bíróság számára adott nyolc napos általános ügyintézési határidő; a beavatkozás, viszontkereset, beszámítás, a felek megegyezésén

alapuló szünetelés lehetőségének hiánya (Gyptv. 6. §), a rövid jogorvoslati határidők [Gyptv. 12. § (1) bekezdés] és a tárgyalás tartásának mellőzése is [Gyptv. 11. § (1) bekezdés].

- [36] Az eljárás gyorsítását tehát egy komplex szabályrendszer teszi lehetővé, amelyben az egyes elemek önállóan és összességükben is alkalmasak a jogalkotói cél elérésének biztosítására, azaz egyes részletszabályok elhagyása önmagában nem hiúsítja meg a Gyptv.-ben megtestesülő jogalkotói akaratot. A tárgyalás tartásának mellőzése tehát nem tekinthető olyan szabályozási elemnek, amely az eljárás gyorsításának –, mint legitim jogalkotói célnak az elérése – érdekében szükségessé tenné a nyilvános tárgyaláshoz való jog korlátozását.
- [37] 3.3.2. A tárgyalás tartásának mellőzése azonban nem csak az eljárás gyorsítására szolgáló eljárásjogi könnyítés, hanem célja az is, hogy megóvja a sértettet a másodlagos viktimizációtól. A nyilvános tárgyalás tartásának elkerülésével ugyanis a felperes megóvható attól, hogy ismételten szembesülnie kelljen az alperessel, akivel kapcsolatban a bíróság jogerős ítéletben állapította meg, hogy a felperes sérelmére bűncselekményt követett el. Erre tekintettel a Gyptv. az elektronikus kapcsolattartást tekinti elsődlegesnek, ez kiterjed a felek, a tanúk, a magánzakértő meghallgatására [Gyptv. 7. § (2) bekezdés, 9. §] és magának a tárgyalásnak a megtartására is [Gyptv. 11. § (2) bekezdés]. A jogalkotó eleve a törvényszékre telepítette a gyorsított perek tárgyalását, ennek csak egyik oka volt a perkoncentráció, a másik ok viszont alapvetően technikai jellegű, ti. ezen a bírósági szinten már biztosítottak a perben tárgyalás tartása esetén elsődlegessé tett elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatás feltételei. A fentiek alapján rögzíthető, hogy a gyorsított per – a sértett védelme érdekében – főszabály szerint a felek személyes jelenléte nélkül – elektronikus hírközlő hálózat igénybevétele mellett – zajlik. Ehhez képest kell tehát vizsgálni a tárgyalás tartásának mellőzését, mint a sértett erősebb védelmének eszközét. A fentiek alapján ugyanis megállapítható, hogy a jogalkotó egyfajta fokozatosságot épített be a gyorsított per szabályai közé, e szerint a feleknek (és a per egyéb szereplőinek) lehetőségük van elektronikus hírközlési hálózaton keresztül kommunikálni, így a személyes jelenlét hiánya lehetővé teszi a sértettnek az újabb traumatizáció elkerülését. Kivételesen pedig arra is lehetőséget teremtett a jogalkotó, hogy tárgyalás tartását is mellőzni lehessen. Ebben az esetben a sértett semmilyen módon nem kerül kapcsolatba az elkövetővel. Mindkét esetre irányadó, hogy a személyes jelenlét hiánya miatt a sértettnek nem kell újra átélnie sem a bűncselekmény elszenvedés jelentette traumát, sem a – sokszor hosszadalmas – büntetőeljárás által elszenvedett megrázkódtatást (a számára kényelmetlen helyzeteket, mint például a bűncselekmény újra élését, a magánzsférájának feltárására irányuló kérdések megválaszolásának kötelezettségét).
- [38] Az Alkotmánybíróság a fentiek alapján megállapította, hogy a sértett alapjogainak [Alaptörvény II. cikk, IV. cikk (1) bekezdése, VI. cikk (1) bekezdése] védelme érdekében szükséges korlátozásnak tekinthető a tárgyalás tartásának mellőzése.
- [39] 3.4. A továbbiakban azt vizsgálta az Alkotmánybíróság, hogy a nyilvános tárgyaláshoz való jog korlátozása arányban áll-e az elérni kívánt céllal.
- [40] Lényeges annak kiemelése, hogy az indítványozó bíró ugyan sérelmezte a tárgyalás tartásának mellőzését is, de végső soron a Gyptv. azon rendelkezésének az alkotmányossági vizsgálatát kérte, amely lehetővé teszi, hogy a bíróság az ítéletet is tárgyaláson kívül hozza meg. Erre abban az esetben kerülhet sor, ha az ügyben eleve nem volt tárgyalás, mert okirati bizonyításon kívül egyéb bizonyítást nem kell lefolytatni. Az indítványozó tehát elsősorban a nyilvánosság hiányát – az ítélet nyilvános tárgyaláson való meghozatását és kihirdetését – kifogásolta.
- [41] Az alapjogi korlátozás arányosságának megítéléséhez elengedhetetlen vizsgálni, hogy más úton, az érintett alapjog korlátozása nélkül elérhető lett volna-e a jogalkotói cél, jelen esetben a sértett védelme. A sértett csak úgy kerülheti el az elkövetővel a személyes kommunikációt, ha sem az eljárás során, sem az ítélet kihirdetésekor nem találkozik vele. A vonatkozó jogszabályi környezet lehetővé teszi a sértett számára, hogy a Pp. általános szabályai szerint vagy a Gyptv. alapján indítson pert az elkövetővel szemben a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránt. A sértettnek tehát eleve választási lehetősége van. A Pp.-vel szemben a Gyptv. alapvetően az írásbeli és elektronikus kommunikációt tekinti főszabálynak, és ugyan teret enged a tárgyalás mellőzésének, de csak egyetlen esetben, ha okirati bizonyításon kívül nincs szükség más bizonyításra. Mint korábban megállapításra került, a gyorsított pert elsődlegesen online formában (elektronikus hírközlő hálózaton keresztül) tartják meg. Ugyanakkor, ha a felek nem indítványoznak olyan bizonyítást, amely szükségessé tenné a tárgyalás tartását (például tanúk, szakértők meghallgatása), akkor a bíróság a rendelkezésre álló okirati bizonyítékok alapján – tárgyaláson kívül – hozza meg döntését. Fontos annak hangsúlyozása,

hogy a gyorsított pert megelőző büntetőeljárás iratanyaga a bíróság rendelkezésére áll, ami megkönnyíti a bizonyítási eljárás – közvetve a per – lefolytatását.

- [42] A terhelt szempontjából vizsgálva pedig megállapítható, hogy tekintettel arra, hogy a bizonyítást alapvetően a felek indítványai határozzák meg, így neki is van ráhatása arra, hogy a gyorsított per mely szabályai kerülnek alkalmazásra. A bizonyítást ugyanis alapvetően a felek indítványai keretezik, azaz a bíróság csak a felek által meghatározott körben vizsgálódhat, így tehát a felek tevőleges magatartása kell ahhoz, hogy a bíróság az okirati bizonyításon felül egyéb bizonyítást is lefolytasson. Ebből következően az alperes (elkövető) nincs elzárva az okirati bizonyításon túli egyéb bizonyítás indítványozásától.
- [43] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a nyilvános tárgyaláshoz (jelen esetben az ítélet nyilvános tárgyaláson való meghozatalához) való jog korlátozása arányban áll a sértett személyi épségének, méltóságának, magán-élethez való jogának védelmével, tekintettel egyrészt arra, hogy a jogalkotó csak kivételesen, nagyon szűk körben tette lehetővé a tárgyalás tartásának mellőzését; másrészt ehhez a felek tevőleges magatartására is szükség van, hiszen csak abban az esetben kerülhet sor a tárgyalás mellőzésére, ha mind a felperes, mind az alperes megelégszik az okirati bizonyítással.
- [44] A fentiek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az elérni kívánt célok fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban állnak egymással, a Gyptv. támadott rendelkezéséből adódó jogkorlátozás nem eredményezte az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rögzített jog alaptörvény-ellenes korlátozását.
- [45] 4. Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság a Gyptv. 11. § (5) bekezdése alaptörvény-ellenességének a megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította.

Budapest, 2023. február 21.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

dr. Juhász Imre s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Juhász Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/1271/2022.

